

Dr. Válóczy Marianna PhD*

SZAKFORDÍTÓ ÉS TOLMÁCSKÉPZÉSEK MAGYARORSZÁGON: HARC A VERSENYKÉPESSÉGÉRT

I. ÚJ SZÜKSÉGLETEK, ÚJ TARTALMAK ÉS KÉPZÉSI FORMÁK

A magyarországi tolmács-szakfordító képzés az utóbbi tíz évben jelentős változásokon ment keresztül, ami több oldalról is indokoltta vált.

1. Egyrészt az uniós csatlakozás és a nemzetközi kapcsolatok folyamatos szélesedése révén mennyiségileg jelentősen megnőtt az igény a jól képzett tolmács-fordítókra. Nagy mennyiségű többnyelvű dokumentáció, pályázati anyag, katalógus, termékismertető, beszámoló elkészítésére van szükség. Differenciálódott a tolmácsolási szituációk palettája: a tárgyalási tolmácsolás esetében több tolmácsra, ezen belül több kisebb nyelvet ismerő tolmácsra van szükség, színesedett a közösségi tolmácsolás, a számos kulturális rendezvényen a protokolltolmácsolás, a vásárokon a kísérő-tolmácsok igénye lett nagyobb, uniós konferenciatolmácsokat képzünk, továbbá megnőtt a gazdaság és kultúra területén a nyelvigényes munkakörök száma, amelyekben magas szintű nyelvi közvetítői képességekre van szükség.

Annak ellenére, hogy az üzleti életben egyre inkább elvárt az angol nyelvtudás, sok magyar cégvezető még a kisebb nyelvi hibákat sem akarja felvállalni, inkább tolmácsot fogad. A külföldi, nem angol anyanyelvű partnerek is gyakran fordulnak tolmácshoz, egyrészt mert a tárgyalás érdemi részét, az alkut, a részletek pontosítását jobban szeretik az anyanyelvükön lebonyolítani, másrészt stratégiai eszköz is lehet a tolmácsolási helyzet, hiszen közben az üzleti partner időt nyer, gondolkodhat.

2. A tolmács-fordító képzés tartalma is átgondolandóvá vált, hiszen a képzési tartalmaknak igazodnia szükséges a társadalom és a gazdaság igen sokoldalúvá vált piaci igényeihez. A sokféle fordítói/tolmácsolási helyzet indokoltta teszi, hogy a képzés is színes, sokirányú, többszintű legyen. Ugyanakkor, a piac, amellet, hogy kimagasló nyelvi és kommunikációs készségekkel rendelkező, magasan kvalifikált, a forrás és célnyelvi országokról alapos ismeretekkel bíró munkaerőt igényel, igényli a megváltozott tolmács-fordító szerepkörhöz történő igazodást is.

A fordító-tolmács korunkban:

- „szolgáltató”, jelentős szervezőképességgel, tárgyalási, problémamegoldó, kapcsolatteremtési és fenntartási képességgel.
- „szakember”: minél több szakterületről rendelkezik alapos szaknyelvi és szakmai ismeretekkel.
- sokoldalú személyiség: kommunikációs módszerünk felgyorsult, a nyelvi közvetítés igen sokféle kommunikatív szituációban válhat szükségessé, ezért a tolmácsolásnak egy a korábbi-nál jóval komplexebb feladatrendszerrel kell elsajátítani.

3. A többciklusú felsőoktatási képzés vitái során rendszeres vitatéma volt a fordító- és tolmácsképzés képzési rendszerbe történő beillesztésének kérdése.

---

* BGF Külkereskedelmi Kar, Nemzetközi Gazdálkodás Szaknyelvi Intézeti Tanszék, tanszékvezető, főiskolai docens.

VÁLÓCZI M.: SZAKFORDÍTÓ ÉS TOLMÁCSKÉPZÉSEK...

Mára jelen van a képzés *BA szinten*: egyes szakok kiegészítő képzéseként, specializációként, (pl. SZTE BTK, PTE BTK, fordító és tolmácsképző specializációk, Miskolci Egyetem BTK, fordítói specializáció), szakirányként, vagy önálló tantárgyi blokk (pl. BGF/KKK, Szakfordító és tolmács ÖTB) keretében kínálnak sokféle irányultságú és időtartamú képzési ciklusokat. A legnagyobb kínálatot a *szakirányú továbbképzések* formájában találhatjuk meg. A nyelvi közvetítés minőségi igényességének megnövekedése (pl. uniós konferenciatolmácsok és fordítók) a képzés *mestereképzés* szintű beindítását is indokolttá tették. Emellett, nyelvviskolák is hirdetnek fordítói, illetve kísérő és konszertív tolmácsolási feladatokra, különféle *tolmácsvizsgákra felkészítő tanfolyamokat*.

4. Képesítő vizsgák. A szakirányú továbbképzések (igazolvány megszerzésére jogosító) végbizonyítvánnyal kiadásával zárulnak. Emellett a képzéseken való részvételtől függetlenül is lehetőség van szakfordító és tolmácsvizsga letételére. Vizsgát Magyarországon számos felsőoktatási intézmény szervez (pl. BCE, ELTE, DE, ME, PPKE, PTE, SZTE), de több külföldi kereskedelmi intézet, iparkamara is lehetőséget nyújt ilyen jellegű bizonyítvány megszerzésére (pl. Olasz Kereskedelmi Kamara).

II. SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSEK

Jelenleg Magyarországon 13 felsőoktatási intézmény (Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Kodolányi János Főiskola, Miskolci Egyetem, Nyíregyházi Főiskola, Berzsenyi Dániel Főiskola, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem, Gödöllői Szent István Egyetem) 21 karán *közel 40 akkreditált szakirányú továbbképzés létesült tolmács-fordító irányultsággal*.

A kínálat a képzés időtartalmában, tartalmában és költségében is változatos. *Társadalomtudományi és gazdasági szakfordító és tolmács* (TGSZT) képzést 10 felsőoktatási intézmény kínál.(BCE, BGF, BME, ELTE, KJF, NYF, ME, SZTE, PPKE, GSZIE). Általában 3 (esetenként 4) féléves képzésről van szó, (kivéve a csak fordítói képzéseket, amelyek 2 félévesek), 180- 720 tanóraban. Ez átlagosan heti 10-14 órát jelent, nappali, esti vagy levelező formában.

A kínálathoz mérten az árak is viszonylag széles skálán mozognak: 90 000 – 260 000 Ft/félév az átlagos költsége a kurzusoknak. Az árak és a kurzusok óraszámát egybevetve nyilvánvalóvá válik, hogy óriási a verseny, a legtöbb program ára 200 000 Ft/félév körül mozog, a versenyképességet az árért nyújtott minél magasabb óraszámval és nyilvánvalóan a képzés színvonalával, a minél változatosabb tantárgyi hálóval, neves oktatókkal igyekeznek elérni az intézmények.

A TGSZT programon kívül számos más témában működnek (2-4 féléves) tolmács-fordító képzések: (a teljesség igénye nélkül):

- nemzetközi két, illetve három idegen nyelvű konferenciatolmács,
- nemzetközi két idegen nyelvű szakfordító (BME),
- európai uniós szakfordító,
- európai uniós konferenciatolmács (ELTE FTT, DE),
- jogi szakfordító (SZTE, PPKE),
- agrár és természettudományi (DE, ME, SZTE),
- informatikai (DE),
- orvos és egészségtudományi (DE),
- bölcsészettudományi szakfordítói és műfordító (DE, PPKE).

A képzés kiemelkedő színvonala és rendkívül jó híre folytán külön szót érdemelnek az ELTE Fordító és Tolmácsképző Tanszéke és a BME Tolmács és Fordító központja által meghirdetett programok. Az említett iskolák 600-700 órás képzést kínálnak, 6-7 nyelvből választhatóak a nyelvpárok. Mindkét program szakmai gyakorlattal zárul, és lehetőséget nyújt nemzetközi tolmácsfordító diploma megszerzésére. Az ELTE-n EMCI (European Masters in Conference Interpreting) diplomát szerezhetnek a hallgatók. A BME az EMT (European Masters in Translation) nemzetközi hálózat tagja, továbbá a Strasbourgi Egyetem partnerintézménye, ez utóbbi folytán a tolmácsshallgatóknak lehetőségük van az „Interpretation de Conférence” mesterdiploma megszerzésére.

VÁLÓCZI M.: SZAKFORDÍTÓ ÉS TOLMÁCSKÉPZÉSEK...

A szakirányú továbbképzéseken a bemeneti követelmények: a diplomán kívül, néhol középfokú, máshol felsőfokú „C” típusú nyelvvizsga szükséges, a legtöbb helyen írásbeli és szóbeli felvételi vizsga letétele is elvárás.

A tantárgyi tartalmak hasonlóak, a klasszikus fordítási és tolmácsolási tantárgyi blokkok mellett, gazdasági, jogi, EU ismeretek, országismeret, interkulturális kommunikáció, és a képzések nagy részében magyar nyelvhelyesség tárgyakat is találunk. Kimenatként általában bizottság előtt tett záróvizsga, diplomamunka/vizsgafordítás az elvárás.

III. MESTERKÉPZÉSI FORMÁK

Újdonságszámba megy, de várhatóan nagy népszerűsége fog szert tenni a *tolmács-fordító mesterképzés*. A fentebb említett nemzetközi diplomákat nem számítva jelenleg 3 akkreditált fordító és tolmács mesterképzés működik Magyarországon: az ELTE BTK-án (angol, francia, német), a Pannon Egyetemen MFTK-án (angol, francia, német, olasz kombinációi), és a Miskolci Egyetem BTK-án (angol, német). Mind 4 féléves, nappali képzések (Miskolcon levelező is indul).

A felvételi követelmények igen magasak: „B” nyelvből felsőfokú „C” típusú nyelvvizsga, „C” nyelvből középfokú „C” típusú nyelvvizsga és komplex felvételi vizsgán való megfelelés. A felvételi vizsgán legjobban teljesítők állami finanszírozásban részesülnek. A költségtérítéssel helyek 135 000–300 000 Ft/félév költséget jelentenek a hallgatók részére.

A mesterképzésen átlagosan félévente 300 kontaktórát kapnak a hallgatók. Lehetőségük nyílik külföldi partnerintézményeknél gyakorlatot folytatni. A képzés végét egy 100 órás szakmai gyakorlat zárja. A mesterképzés elvégzése után jó néhány doktori program kínál továbblépési lehetőséget a legkiválóbb hallgatóknak.

IV.

A képzési lehetőségek, véleményem szerint jól illeszkednek a piac sokrétű igényéhez. A vásáron kísérő tolmáctól az üzleti tárgyaláson professzionális segítséget nyújtó tolmácson át az uniós konferenciatolmácsig, a fordítás esetében a munkaköréhez kapcsolódóan nap, mint nap üzleti leveleket fordító munkatárstól a szaknyelvi fordítón át az európai uniós fordítóig, ma, a munkájára igényes, jól képzett szakemberre szükség van.

A Google már bejelentette, hogy kifejlesztette a legmodernebb, beszéd felismerési, fordítási és beszéd szintetizátor technológiákkal felvértezett tolmácsgépét, amely megérti az emberi beszédet, és mindössze két másodperces késedelemmel képes lefordítani azt egy másik nyelvre. Ennek ellenére úgy vélem, hogy egy gép még a távoljövőben sem lesz képes a tolmácsoláshoz, (de a fordításhoz is) szükséges komplex képességrendszer magáévá tenni, amely a konkrét szakmai ismereteken túl többek között magas szintű emocionális és kommunikatív intelligenciát, interkulturális ismeretanyagot, kreativitást, problémamegoldó képességet is magában foglal. Nem beszélve a tolmács fordítók személyiségéről, személyük bizalmi fontosságáról. Kiváló fordítókra és tolmácsokra mindig is szükség lesz.

BIBLIOGRÁFIA

www.arts.u-szeged.hu/ftk
www.elteftt.hu
www.nyi.bme.hu
www.tek.inyk.unideb.hu
www.uni-miskolc.hu
www.felvi.hu/felveteli
www.bgf.hu

www.portal.uni-corvinus.hu
www.szie.hu
www.mftk.uni-pannon.hu
www.btk.ppke.hu
www.kodolanyi.hu
www.nyf.hu